

Forfatter: Ingemann, B. S.

Titel: Valdemar Seier

Citation: Ingemann, B. S.: "Valdemar Seier", i Ingemann, B. S.: *Valdemar Seier*, udg. af Marita Akhøj Nielsen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1987, s. 512. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ingemann02-shoot-idm140036555275312/facsimile.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Valdemar Seier

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

tale fri at være, da Ingen er berettiget til at betragte nogen historisk Roman som en historisk Lærebog» (s. 533). Klarest formulerer Ingemann egentlig forholdet mellem fakta og fiktion i sit *Tilbageblik*: »Jeg vidste *hvad* her var skeet i de store Valdemarers Dage; nu saae jeg ogsaa – hvad Krøniken fortaug – *hvorledes* det med sine indre Motiver under særegne Situationer og Omstændigheder udsprang af alle de adspredte, historiske Træk» (s. 45).

Man kan jo nok være lidt skeptisk over for Ingemanns forsikringer om hans respekt for de historiske kendsgerninger efter påvisningen af hans kildebrug. Imidlertid har han nok selv været i god tro. Han vurderede ligesom andre romantikere digteren meget højt, fordi digteren i sin inspiration kan skue den indre sandhed, der er skjult for almindelige, jordbundne sjæle. Og det har formentlig været ham en garanti for, at sandheden var det, han så for sig, og ikke det, en rationelt arbejdende historiker med nøje og flid havde gransket sig frem til.

At den historiske nøjagtighed ikke havde Ingemanns store interesse, illustreres i øvrigt ganske pudsigt af flere af hans tekstrettelser, f.eks. de to sammenhængende ændringer s. 12 og s. 26. Deres baggrund er, at borgerkrigen mellem Svend, Knud og Valdemar sluttede i 1157; ikke desto mindre lod Ingemann oprindeligt den lille Carl af Rise, som i 1204 er ti år, være en søn af en af dem, der faldt i borgerkrigen. I rettelseslisten til 1. udgave bliver »Søn» rettet til »Sønnesøn» (s. 12), ligesom »Fader» til »Bedstefader» (s. 26).

Genre og stil

Valdemar Seier er Ingemanns første roman. Det er ikke tilfældigt, at han har valgt denne genre. Walter Scotts historiske romaner var nemlig også i Danmark overordentlig populære, og Ingemann har selv følt behov for at gøre rede for sit forhold til den britiske mester. I det ovenfor nævnte brev til Grundtvig indrømmer han, at han har lært »Kolorit og Tegning» af briterne, men tiere understreger han dog selvbevidst afstanden til Scott, der fremhæver »en vilkaarlig opfundne Helt, som Hovedfigur paa et Malerie med historisk Baggrund» (Fortalen til *Prinds Otto* s. 531). Derimod tager han selv »historiske Hovedbegivenheder og Hovedpersoner til Forgrund» (smst.). I *Tilba-*

geblik (s. 47) karakteriserer han rammende sine romaner som »frit behandlede Kongekroniker«.

Imidlertid er det ikke kun inspirationen fra Scott, der har fået Ingemann til at vælge romanformen, for oversatte romaner af alle slags havde været uhyre populære i Danmark siden slutningen af det 18. årh. Først med Ingemanns historiske romaner kom et indenlandsk produkt, der kunne tage konkurrencen op med oversættelseslitteraturen. Ingemann nævner selv i *Tilbageblik* (s. 46), at »Romanen er ... vor Tids egentlige Epope [dvs. helteedigt] og har det største Publicum«. Og det var vigtigt for ham at få mange læsere, ikke så meget af økonomiske grunde, som fordi hans sigte med *Valdemar Seier* var en vækkelse af nationen. Romanen var også den mest hensigtsmæssige genre, når målet var at vise folket, hvordan dets ånd havde åbenbaret sig i historien, for netop romanen åbner mulighed for »en rolig, omstændelig Udmaling af Menneskelivets mangfoldige, charaktæristiske Enkeltheder» (smst.).

Som en sidste fordel ved romanen anfører Ingemann, at den kan rumme både lyriske og dramatiske indslag. Lyrikken er nu ikke særlig fremtrædende i *Valdemar Seier*, det er derimod den dramatiske fremstilling. Skønmæssigt udgør replikker knap halvdelen af romanen, og det er utvivlsomt en af grundene til, at værket blev så relativt letlæseligt, som det endnu er. En undersøgelse af syntaksen (opbygningen af led og sætninger) viser nemlig, at replikkerne er mærkbart enklere konstrueret rent sprogligt end den øvrige tekst. Man kan for øvrigt ikke undre sig over Ingemanns forkærlighed for direkte tale, for omkring halvdelen af hans produktion før *Valdemar Seier* var skuespil; de mange monologer, som jo egentlig skulle være overflødige i en roman, er tydeligt nok et levn fra den dramatiske digtning. Men det er ikke kun replikbruget, der viser indflydelse fra scenen, også opbygningen af de enkelte situationer bringer ofte samtidens dramaer i erindring: dialogen mellem Andreas og Valdemar s. 461f. kan minde om opgøret mellem Olaf og Hakon i Oehlenschlägers *Hakon Jarl*, forklædnings-scenerne (f.eks. Otto i Beengjærds dragt s. 304ff.) har ligeledes paralleller hos Oehlenschläger. Også personsammenstillingen er hyppigt hentet fra dramaet (f.eks. heltinden, Beengjerd, og hendes fortrolige, Audacia, s. 205-207), ligesom den langt udtrukne misforståelse (mellem Dagmar og Kirstine s. 255-260) er velkendt i datidens

komedier. Endelig er scenerne tit som kulisserne til et romantisk drama, f.eks. det natlige kapel s. 30ff. eller den månebelyste slotshave s. 297f. Mere i stil med 1820'ernes poetiske realisme er lokalkoloritten i optrin som det italienske herberg s. 215ff. og den sjællandske forårs-idyl s. 403f.

Stilen i *Valdemar Seier* virker i dag noget tung, og det skyldes især Ingemanns forkærlighed for mange sideordnede udtryk, som tit er synonyme. Et grelt eksempel findes s. 115: »Graaboe ligger i Gruus og Aske, og I seer en forjaget og landflygtig Mand for Eder; men jeg har ikke sveget og forraadt min Herre og Konge». Formentlig har forfatteren hermed villet give fremstillingen en vis ærværdig pondus. Derimod afstår han fra at give sproget en gennemført gammeldags tone. Det havde han tidligere forsøgt sig med (i *Julegave*, 1816), men i *Valdemar Seier* har han kun givet stilen en lidt gammelmodig farve i enkelte ord og vendinger, især tiltaleformlerne. For samtiden har denne patina ikke været særlig markant, bl.a. fordi mange af de gammeldags udtryk i romanen havde været litterære modeord siden Oehlenschlägers ungdomsdigtning. I øvrigt er stilretningen i romanen varieret, svingende fra det patetiske i de heroiske episoder til det jævne i folkelivsskildringerne. De gejstlige herrens tale har et stærkt bibelsk præg, men uden mange egentlige citater. Ordsprog bruges flittigt i replikkerne, og de er ikke begrænset til en bestemt persongruppe, men fremstår som nationens felleseje.

På et andet punkt virker Ingemann ligefrem moderne i forhold til samtiden: fortælleren træder i hele romanen meget tilbage, der findes således ikke én direkte henvendelse til læseren.

En mere mærkbar indgriben fra forfatterens side kunne man nok have ønsket i kompositionen af romanen som helhed. Den er helt igennem kronologisk fremadskridende, og det gør det noget vanskeligt for læseren at fastholde alle trådene – til trods for de tilbagevendende referater af de historiske begivenheder. På den anden side bevares ved denne komposition det kronikepræg, som Ingemann selv vurderede positivt: »Vil man derfor heller kalde mine historiske Romaner Krøniker, skal jeg Intet have derimod. Jeg kan ikke ønske dem noget længere og virksommere Liv, end hine Krøniker, og det skulde fornøje mig engang at see dem paa Bondens Hylde mellem Holger Danske og Carolus Magnus» (Fortalen til *Prinds Otto* s. 534; de to nævnte værker hører til de såkaldte almuekrøniker eller folkebøger).

Ingemanns sigte med *Valdemar Seier*

Ingemann var selv helt klar over, hvad han ville med sine nationalhistoriske værker, og heller ikke samtiden skulle kunne være i tvivl, for allerede i indledningen til *Valdemar den Store og hans Mænd* står den bekendte programerklæring:

Stig op af Graven, du Slægt, som døde!
Forkynd dit Fald og afmal din Brøde!
Advar os for Udslettelsens Dom,
Og viis os hvorfra din Frelse kom!
Men I, som lyste i Tider dunkle,
Som klare Nordlys ved Midnat funkle!
I store Aander, som over Jord
Med Frelsens evige Banner foer!
Der Herren mægtig sin Haand udstrakte,
Og Folkeaanden til Liv gjenvakte –
Lys atter for os fra natlig Tid,
I Aandekæmper i Herrens Strid!
Og blunder atter i Blødheds Drømme
Mit Fødeland ved de dybe Strømme;
Hvad heller raser i blinde Lyst
Forvildet Slægt mod sit eget Bryst;
Da ryster Sjælen og vækker Aanden,
Og styrker Hjertet og ruster Haanden
Til dansk og stor og til herlig Tid –
Til Danmarks Frelse i Nødens Tid!

Se note s. 556

Den nationale vækkelse

Den nationale vækkelse var Ingemann ikke ene om at arbejde for i 1820'erne. Efter statsbankerotten i 1813 og Kielerfreden i 1814, hvor Danmark måtte afstå Norge, fulgte en periode med tilbagegang for både handel og landbrug. Da opstigningen fra dette nulpunkt efterhånden kom i gang, ydede også litteraturen sit bidrag til den folkevækkelse, der syntes fornøden. Især naturligvis Grundtvig, men også periodens andre litterater havde ligesom Ingemann et bevidst nationalt sigte med deres værker fra 1820'erne. Denne nationalromantik